

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»
Факультет політико-інформаційного менеджменту
Кафедра політології та національної безпеки

**Інна Шостак,
Ігор Тимощук**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з організації ознайомчої (військової) практики
для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПШ «Національна безпека
(за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»

Острого
2020

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Національного університету «Острозька академія»
Протокол № 1 від 15 вересня 2020 року*

Рецензенти:

***М.С. Романов, доктор юрид. наук, доцент, завідувач кафедри
політології та національної безпеки***

***В.М. Лебедюк, канд. наук з держ. управління, доцент кафедри політології
та національної безпеки***

Методичні рекомендації з організації ознайомчої (військової) практики для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності) / І.В. Шостак, І.А. Тимощук. Острог, 2020. 44 с.

Методичні рекомендації розроблені з метою допомогти студентам-першокурсникам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» факультету політико-інформаційного менеджменту Національного університету «Острозька академія» в організації та проведенні ознайомчої (військової) практики. Структура методичних рекомендацій узгоджується із програмою ознайомчої (військової) практики і містить деталізований опис завдань практики, пояснень щодо оформлення звіту, аналітичного есе та проведення захисту.

© І. В. Шостак, 2020

© І. А. Тимощук, 2020

© Національний університет
«Острозька академія», 2020

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Загальні положення організації та проведення практики	6
1.1. Мета та завдання практики	6
1.2. Організація та керівництво ознайомчою (військовою) практикою	7
1.3. Результати та оцінювання практики	15
2. Звітна документація з проходження ознайомчої (військової) практики	19
3. Вимоги до аналітичного есе та його захисту	22
4. Рекомендована до опрацювання література	33
Додатки	35

ВСТУП

Існування України як суверенної та стабільної держави, її рух уперед, самозбереження й безпека неможливі без розробки і впровадження цілеспрямованої політики захисту національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз. Саме від рівня національної безпеки залежить існування та розвиток людини, суспільства, держави. Процеси глобалізації, тяжіння до об'єднання світу з одночасним поглибленням його національної різноманітності, трансформація військової сфери – це все призвело до зміни загроз і небезпек для людства, окремих націй і держав. Це вимагає нових підходів до міжнародної та національної безпеки.

У сучасних державах національна безпека стала невід'ємним атрибутом, безперечним принципом їх зовнішньої, внутрішньої та військової політики. Відповідно національна безпека України теж виступає як система оптимізації взаємовідносин між усвідомленими загрозами та ресурсами, які наявні у суспільства, для протидії цим загрозам. Загрози для суспільства є завжди, а рівень захищеності від них ніколи не буває максимальним. Тому національна безпека є динамічним засобом досягнення і підтримки балансу між реальними та потенційними загрозами, з одного боку, та здатністю держави протидіяти їм, з іншого.

Основними об'єктами національної безпеки в Україні є:

- людина і громадянин – їхні конституційні права та свободи;
- суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне й навколишнє природне середовище і природні ресурси;
- держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність;
- нація, її самобутність;
- соціальні спільноти.

Суб'єктами національної безпеки є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, громадяни, громадські організації та об'єднання. Основним суб'єктом забезпечення національної безпеки є держава.

У чому полягає специфіка суб'єктів національної безпеки? Що повинні знати студенти освітньо-професійної програми «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» про свої майбутні місця працевлаштування? Це

питання, відповіді на які студенти отримають після проходження ознайомчої (військової) практики. Для того, щоб практика пройшла успішно, щоб студенти розібралися у тонкощах військової підготовки та/або навчально-дослідницької діяльності, щоб змогли якісно провести дослідження та оформити його у вигляді аналітичного есе, – підготовлено Методичні рекомендації.

«Методичні рекомендації з організації ознайомчої (військової) практики для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» розроблено з урахуванням усіх вимог щодо її проведення, організації, а також відповідно до: Закону України «Про вищу освіту», «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України № 93 від 8.04.1993 р., наказу Міністра освіти України № 351 від 20.12.1994 р. «Про внесення змін до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», «Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Національного університету «Острозька академія»», затвердженого наказом ректора Національного університету «Острозька академія» № 52-IV від 3.06.2019 р. та робочої програми ознайомчої (військової) практики.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Входження у професію передбачає здобуття освіти шляхом теоретичного навчання та практичної підготовки. Першим етапом практичної підготовки за освітньо-професійною програмою «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» є проходження ознайомчої (військової) практики. Практика покликана забезпечити досягнення необхідного рівня професіоналізму майбутнього фахівця, тому є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня бакалавра на I курсі.

Ознайомча (військова) практика дасть можливість пізнати специфіку суб'єктів національної безпеки, майбутніх місць працевлаштування студентів. Суть практики полягає в участі у військово-польових зборах або в організації навчально-дослідницької діяльності з метою проведення дослідження та оформлення його у вигляді аналітичного есе.

Студенти зможуть усвідомити практичне значення теоретичного навчання, навчатися застосовувати теоретичні знання на практиці, зможуть визначитися із майбутнім місцем працевлаштування. Ефективне виконання завдань практики дає можливість набути студентам такі компетентності як дослідницькі, соціально-орієнтовані, інформаційно-аналітичні, науково-практичні. Без висококваліфікованих, творчо обдарованих кадрів, здатних нестандартно вирішувати складні проблеми сьогодення, неможливо подолати кризу, зберегти незалежність, побудувати демократичну і правову державу. А практика є однією із сходинок на шляху формування таких фахівців.

1.1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою ознайомчої (військової) практики студентів 1 курсу ОПП «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» є ознайомлення студентів зі сферою їх майбутньої діяльності; організацією, методами та засобами праці з їх майбутнього фаху; формування розуміння специфіки майбутньої професійної діяльності; зміцнення мотивації до подальшої професійної діяльності. Практика допомагає прискорити процес адаптації вчорашніх абітурієнтів до умов навчання в університеті.

Реалізація мети передбачає ознайомлення студентів із сучасними методами та

формами організації праці в галузі їх майбутньої професії; формування у них, на базі одержаних в університеті знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності.

Завдання ознайомчої (військової) практики:

- 1) набути знання із основ топографії, тактики,
- 2) опанувати стройову, вогневу, інженерну, медико-санітарну підготовку з метою формування фізично-бойової компетентності,
- 3) сформувати світоглядну компетентність та громадянську позицію шляхом ознайомлення із діяльністю основних суб'єктів національної безпеки, опису ключових принципів їх функціонування та закономірностей розвитку,
- 4) ознайомитися з роботою, функціями та завданнями відповідних органів, на які покладені функції забезпечення національної безпеки в країні,
- 5) виховати у студентів потребу систематично накопичувати нові знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності, таким чином формуючи пошуково-праксеологічну компетентність,
- 6) розвинути інформаційно-аналітичну компетентність на основі самостійного опрацювання навчальної та наукової літератури,
- 7) закласти основи навчально-аналітичної компетентності шляхом набуття студентами практичного досвіду щодо збору, накопичення, обробки та опрацювання первинної інформації та написання аналітичного есе,
- 8) сформувати компетентність міжособистісної взаємодії та комунікативну компетентність через організацію захисту результатів практики,
- 9) систематизувати, удосконалити базові професійні знання і навички за майбутньою спеціальністю, здобуті за перший семестр 1 курсу.

1.2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ОЗНАЙОМЧОЮ (ВІЙСЬКОВОЮ) ПРАКТИКОЮ

Ознайомча (військова) практика триває 2 тижні (10 робочих днів). Розпочинається практика настановчою конференцією, на якій студенти ознайомлюються із програмою практики, дізнаються про особливості її проходження, вимоги до практики та звітної документації. Бази практики: навчальна база комунального закладу «Острозький обласний

ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Костянтина Івановича Острозького» Рівненської обласної ради, Рівненський загальновійськовий полігон, кафедра політології та національної безпеки НаУОА. Вибір бази практики здійснюється, виходячи із медичних показань та індивідуальних обґрунтованих побажань студентів на основі подання ними заяви.

Організацію і проведення ознайомчої (військової) практики забезпечують науково-педагогічні працівники (керівник практики) кафедри політології та національної безпеки відповідно до навчального навантаження.

Протягом практики студенти мають можливість консультиватися із керівником практики відповідно до розкладу індивідуальних консультацій, а також через листування за допомогою корпоративної пошти.

Студенти, які проходять практику на теренах навчальної бази комунального закладу «Острозький обласний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Костянтина Івановича Острозького» Рівненської обласної ради та Рівненського загальновійськового полігону, мають вчасно прибути до місця проходження практики, виконувати усі завдання керівника від бази практики, дотримуватися дисципліни та техніки безпеки.

П Л А Н
проведення військово-польових зборів
у рамках ознайомчої (військової) практики

<i>№</i>	<i>Дата проведення</i>	<i>Назва розділу</i>	<i>Теми та зміст занять</i>	<i>К-сть годин</i>	<i>Необхідне забезпечення</i>
На навчальній базі комунального закладу “Острозький обласний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Костянтина Івановича Острозького” Рівненської обласної ради					
1	1 день	Статути ЗСУ	Тема. Особливості внутрішньої служби під час розташування на полігонах та в таборах. Заняття. Внутрішній порядок в таборі. Розміщення підрозділів. Добовий наряд в таборах, його призначення та склад, порядок несення служби.	1	Статут внутрішньої служби ЗСУ
		Основи топографії та туризму	Тема. Основи туризму, піший похід. Заняття. Практичне комплексне заняття. Складання речей, продуктів харчування.	4	Намет УСБ-56 – 1 шт, УЗ-68 – 1 шт. Плащ-палатка – 7 шт. Ліжко

		Стройова підготовка	<p>Спорядження табору, особисте спорядження. Обладнання намету.</p> <p>Тема. Стройові прийоми і рух без зброї. Заняття. Шиккування відділення, взводу, доповідь командиру. Переміщення в складі відділення, взводу.</p>	1	двоярусне -15 к-тів.
2	2 день	Вогнева підготовка	<p>Тема. Прийоми та способи ведення вогню. Заняття. Приготування до стрільби лежачи з упору (норматив № 1). Удосконалення знань з будови автомата. Підготовка автомата до стрільби.</p> <p>Заняття. Виконання вправи навчальних стрільб з пістолета “Стрільба по нерухомій цілі” (виконання вправи в інтерактивному тирі)</p> <p>Тема. Матеріальна частина, прийоми і правила метання ручних гранат. Заняття. Заходи безпеки під час поводження з ручними гранатами. Вивчення прийомів і правил метання ручних гранат. Виконання першої вправи з метання ручних гранат (метання ручної оборонної навчально-імітаційної ручної гранати з місця з окопу).</p>	2 2 2	<p>Макет АК-74-4 шт. плащ-палатки – 10 шт.</p> <p>Тир інтерактивний, пістолети: - ПМ – 2 шт. - Форт – 2 шт.</p> <p>Макет АК-74Д – 30шт. Сталевий шолом – 10 шт. Учбові осколкові гранати Ф-1 – 10 шт. Підсумки для гранат-10 шт.</p>
3	3 день	Вогнева Підготовка	<p>Тема. Прийоми та способи ведення вогню. Заняття. Тренування у одноманітності прицілювання. Вирішення вогневих завдань на визначення прицілу і точки прицілювання. Розбирання та складання автомата, спорядження магазину (нормативи № 2,3,5).</p> <p>Заняття. Виконання вправи навчальних стрільб з автомата</p>	2 2	<p>Макет АК-74-4 шт. плащ-палатки – 10 шт магазин до АК–6 шт патрони навчальні – 180 шт.</p> <p>Тир, АКМ – 4шт.</p>

		Основи топографії та туризму	<p>“Стрільба з місця по цілях, що з’являються” (виконання вправи в інтерактивному тирі).</p> <p>Тема. Орієнтування на місцевості і рух за азимутами. Заняття. Суть орієнтування на місцевості. Визначення сторін горизонту за компасом, годинником та сонцем, місцевими предметами. Доповідь про своє місце знаходження. Рух за азимутом.</p>	2	Карта – 10 шт. Схема руху – 10 шт. Компас – 15 шт.
4	4 день	Інженерна підготовка	<p>Тема. Інженерні загородження Заняття. Інженерні невибухові загородження, встановлення та подолання.</p> <p>Заняття. Основні типи протитанкових мін, їх технічні характеристики, способи застосування (встановлення) та демаскуючі ознаки.</p> <p>Заняття. Основні типи протипіхотних мін, їх технічні характеристики, способи застосування (встановлення) та демаскуючі ознаки.</p> <p>Заняття. Подолання мінно-вибухових загороджень.</p>	1 2 2 1	Макети дротяних загороджень. Ножиці для різання колючого дроту, муляжи засобів підриву. Макети мін: -ТМ-62П - 6 шт. -ТМ-83 1 1 шт. МПЛ – 10 шт МПЛ – 10 шт Макети мін: -ПМН-2 – 6 шт -ПМН – 1 шт -МС – 1 шт -МОН-50 – 4шт -ОЗМ-72 – 2 шт Міношукач ІМП, РВМ, Металошукач Garrett, Щупи – 2шт, Кішка для розмінування - 1 шт прапорці – 20 шт.
5	5 день	Медико-санітарна підготовка Вогнева підготовка	<p>Тема. Домедична допомога в умовах бойових дій. Заняття. Надання допомоги в секторі обстрілу. Заняття. Транспортування (переміщення) пораненого в сектор укриття.</p> <p>Тема. Матеріальна частина, прийоми і правила метання ручних гранат. Заняття Заходи безпеки під час поводження з ручними</p>	2 2	Турнікет типу САТ-8 шт Джгут Есмарха – 10 шт Плащ-намети – 4 шт. Евакуаційні троси 2 шт. Оклюзійні пов’язки -2 шт. Термоковдра – 2 шт. Манекен для

		Вогнева підготовка	<p>гранатами. Вивчення прийомів і правил метання ручних гранат. Виконання другої вправи з метання ручних гранат (Метання наступальної навчально-імітаційної ручної гранати на ходу в пішому порядку).</p> <p>Тема. Засоби боротьби з танками. Заняття. Способи боротьби з танками за допомогою ручних гранат та інших засобів озброєння механізованого відділення. Дії щодо захвату танка. Виконання другої вправи метання протитанкової гранати.</p>	2	<p>проведення СЛР – 1 шт. Індивідуальний перев'язувальний пакет (ІПП) – 8 шт. Макет АК-74Д – 30 шт. Сталевий шолом – 10 шт Учбові осколкові гранати РГД-5 – 10 шт. Підсумки для гранат-10 шт. Тир інтерактивний, РПГ-22 (ін.тир) – 1 шт. Макети: -РПГ-7 -1 шт. -РПГ-18 – 1 шт. -РПГ-22 – 4 шт. -РПГ-26 – 4 шт. -РКГ-3Е – 3 шт.</p>
На базі Рівненського навчального центру					
6	6 день	Статути ЗСУ	<p>Тема. Розміщення військовослужбовців. Заняття. Ознайомлення з розміщенням та побутом військовослужбовців у пункті постійної дислокації та на полігоні.</p>	2	Казармений фонд в/чА-00 Табірне містечко в/чА-00
		Тактика	<p>Тема. Дії солдата в бою. Заняття. Пересування солдата на полі бою. Способи переміщення солдата на полі бою (в повний ріст, зігнувшись, перебіжками, переповзанням). Використання місцевості при переміщенні. Виконання нормативу № 2.</p>	3	Тактичне поле; макет АК-74Д–30шт., МПЛ – 30 шт.,
		Військово-інженерна підготовка	<p>Тема. Відривка та устаткування окопів. Заняття. Призначення окопів та порядок їх устаткування. Прийоми виконання робіт по</p>	1	Тактичне поле; макет АК-74Д–30шт., МПЛ – 30 шт.,

			устаткуванню окопа для стрільби з автомата лежачи, послідовність його дообладнання в окоп для стрільби з коліна та стоячи (норматив № 3).		
7	7 день	Військово-інженерна підготовка	<p>Тема. Інженерне устаткування позиції на відділення. Заняття. Елементи і розміри окопу на відділення. Порядок розбивки та трасування окопу. Послідовність робіт по відриву окопу. Практичне виконання робіт. Ознайомлення з позицією відділення та взводним опорним пунктом порядком їх обладнання.</p>	3	Тактичне поле, макет АК-74Д – 30шт. ст. шоломи – 12шт., МПЛ – 35 шт.,
		Тактика	<p>Тема. Дії солдата в бою. Заняття. Дії солдата в обороні.</p>	2	ПР - 1шт, ПБУ – 1 шт , ДСП-30 – 1 шт. Б – 8 – 2 шт.
			<p>Тема. Відділення в обороні. Заняття. Організація та ведення оборони. Місце відділення в опорному пункті взводу. Організація обладнання позиції відділення, системи вогню. Отримання завдання. Управління відділенням в ході оборонного бою.</p>	1	
8	8 день	Вогнева підготовка	<p>Тема. Озброєння та бойова техніка механізованого батальйону. Заняття. Ознайомлення з зразками зброї, озброєння та бойової техніки механізованого, танкового батальйону.</p>	2	Парк техніки, навчальні майданчики
			<p>Тема. Прийоми та способи ведення вогню. Заняття. Виконання вправи навчальних стрільб з пістолета “Стрільба по нерухомій цілі”</p>	2	Ділянка відпрацювання нормативів. Бронежилет – 8 шт. Пістолет ПМ – 4 од.
			<p>Заняття. Виконання вправи навчальних стрільб з автомата “Стрільба з місця по цілях, що з’являються” (виконання вправи в інтерактивному тирі).</p>	2	Автомат АК-74 – 4 од Патрони 5,45x39 ПС- 600 шт Патрони 9x18 -

					150 шт
9	9 день	Тактика	<p>Тема. Відділення в наступі. Заняття. Мета наступу. Бойовий порядок взводу, відділення. Ширина фронту наступу. Подолання перешкод, загороджень, ділянок зараження. Зайняття початкового положення. Постановка завдання відділенню, підготовка до атаки та атака противника в ході наступу. Маневр.</p> <p>Тема. Дії солдата в бою. Заняття. Дії дозорного у розвідці. Контрзасадні дії.</p> <p>Тема. Дії солдата в бою. Заняття. Способи боротьби з танками за допомогою ручних гранат та інших засобів озброєння механізованого відділення. Обкатка танками.</p> <p>Заняття. Вивчення способів боротьби з бойовими літаками, вертольотами та повітряним десантом.</p>	2	<p>Тактичне поле, макет АК-74Д – 30 шт МПЛ – 35шт.,</p> <p>Тактичне поле, макет АК-74Д – 30шт.</p> <p>Тактичне поле, макет АК-74Д – 30 шт.</p> <p>ст. шоломи –12 шт. макет РПГ-22 –3 шт., макет РПГ-26 –3 шт макет РКГ-3Е – 3 шт.</p> <p>Пляшка ПЕТ-0,5 -20шт. Макет ПЗРК “Ігла” – 1 шт.</p>
10	10 день	Тактика	<p>Тема. Дії солдата в бою. Заняття. Прийоми та способи ведення бою в місті, захоплення будинку. Порядок дій у складі бойових груп, дії в двійках і трійках.</p>	2	<p>Тактичне поле, макет АК-74Д – 30 шт. ст. шоломи –12 шт. макет РПГ-22 –3 шт., макет РПГ-26 –3 шт.</p>
		Медико-санітарна підготовка	<p>Тема. Домедична допомога в умовах бойових дій. Заняття. Надання допомоги в секторі обстрілу. Заняття. Транспортування (переміщення) пораненого в сектор укріття.</p>	2	<p>Тактичне поле, макет АК-74Д – 30 шт. Тактична медична аптечка – 4 шт, плащ-намет - 4 шт.</p>
		Основи топографії та туризму	<p>Тема. Основи туризму, піший похід. Заняття. Практичне заняття. Згортання табору.</p>	1	

			Підведення підсумків проведення військово-польових зборів.	1	
--	--	--	---	---	--

Студенти, які проходять практику на базі кафедри політології та національної безпеки НаУОА, протягом перших двох днів практики мають затвердити у керівника практики календарний графік та тему аналітичного есе.

Після закінчення ознайомчої (військової) практики, не пізніше 5 робочих днів, студент (-ка) складає письмовий звіт і подає на кафедру політології та національної безпеки НаУОА для ознайомлення з ним керівником практики від Національного університету “Острозька академія”, а також використовує його при підготовці до виступу на звітній студентській конференції по практиці. У звіті необхідно зазначити зміст та обсяг виконаної роботи, запланованої у Програмі практики, та висновки про те, якою мірою практика сприяла закріпленню отриманих студентом знань та його професійній орієнтації у майбутньому виборі спеціальності за фахом. При складанні звіту слід приділити увагу аналізу проходження практики, а також пропозицій щодо поліпшення практики. Звіт має бути підписаний студентом-практикантом.

На звітній конференції студенти захищають результати дослідження, обмінюються отриманим досвідом, діляться враженнями.

Керівник практики:

- складає і узгоджує на кафедрі програму проходження практики;
- проводить відповідно до розкладу настановчу конференцію, на якій знайомить студентів з програмою практики, вимогами щодо трудової дисципліни, видає необхідні документи;
- повідомляє студентів про систему звітності з практики;
- надає студентам при потребі відповідні консультації;
- контролює виконання студентами графіку практики, ведення щоденників і вчасність оформлення звітів;
- керує роботою студентів на всіх стадіях практики відповідно до мети і завдань програми практики;
- розглядає звіти студентів з практики, організовує захист звітів студентів, і оцінює їх;
- складає письмовий звіт з проведеної практики із зауваженнями і пропозиціями щодо її удосконалення.

Керівник від бази практики:

- організовує проведення військово-польових зборів;
- контролює виконання студентами графіку та завдань практики;
- надає студентам консультативну допомогу з питань проходження практики;
- готує відгук та оцінює проходження студентом (-кою) практики;
- може брати участь на звітній конференції при захисті звітів про проходження практики.

Обов'язки студента-практиканта (-ки):

- перед початком практики студент (-ка) повинен (-на) ознайомитися із програмою практики і в подальшому виконати її у повному обсязі;
- пройти інструктаж під час настановчої конференції;
- під час проходження практики студент (-ка) зобов'язаний (-а) вчасно виконувати всі вказівки керівника практики, неухильно дотримуватись правил техніки безпеки;
- кожного дня вести щоденник з практики;
- ознайомитися із законодавчими та нормативно-правовими актами, що стосуються діяльності суб'єктів національної безпеки;
- після закінчення практики студент (-ка) повинен (-на) своєчасно подати на кафедру звітну документацію про проходження практики, взяти участь у звітній конференції та скласти диференційований залік.

1.3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ

Після проходження практики студенти:

- зможуть назвати та описати суб'єктів національної безпеки, назвати закономірності їх формування, розвитку і функціонування,
- вироблять навички самостійної підготовки звітів, навчаться вести щоденники, розробляти та дотримуватися календарного графіка,
- зможуть демонструвати навички професійного використання інформації щодо аналізу діяльності конкретних безпекових інститутів,
- зможуть проводити дослідження (пошук, обробка та аналіз даних) та оформляти його у вигляді аналітичного есе,

- засвоять особливості внутрішньої служби під час розташування на полігонах і в таборах, будуть знати процеси прийняття тактичних і стратегічних рішень у межах своєї компетенції, зможуть застосовувати теорії та методи системного аналізу та дослідження операцій, збройної боротьби, будуть здатні визначати необхідні технології врегулювання конфліктів,
- будуть володіти основами топографії, туризму, стройової, вогневої, інженерної, медико-санітарної підготовки,
- будуть вміти застосовувати отримані знання із загальновійськової підготовки та використовувати їх при необхідності у службовій діяльності,
- зможуть пояснювати специфіку спеціальності,
- сформулюють самоконтроль та відповідальність,
- навчатися оприлюднювати результати аналітичної роботи, представляти висновки, захищати свою позицію, фахово вести наукову дискусію, робити презентації.

Практика оцінюється за 100-бальною шкалою, тобто за рейтинговою накопичувальною системою.

Рейтинг студентів, які проходять практику на базі комунального закладу «Острозький обласний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Костянтина Івановича Острозького» Рівненської обласної ради, Рівненського загальновійськового полігону, формується таким чином:

- 55 балів - виконання завдань на заняттях від керівників відповідно до вимог та нормативів, визначених керівниками баз практики;
- 20 балів - звітна документація (включає у себе загальний звіт по практиці, щоденник із календарним графіком);
- 25 балів - захист звіту (усна доповідь (до 7 хв), доповнена презентацією).

Рейтинг студентів, які проходять практику на базі кафедри політології та національної безпеки НаУОА, формується таким чином:

- 20 балів - звітна документація (включає у себе загальний звіт по практиці, щоденник із календарним графіком, аналітичне есе, підтвердження профорієнтаційної роботи);
- 40 балів - аналітичне есе;
- 15 балів - проведення за місцем проживання профорієнтаційної роботи щодо спеціальності «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» (зустріч із потенційними абітурієнтами, підтверджена відгуком

завіреним підписом класного керівника / завуча / директора навчального закладу та печаткою);

- 25 балів - захист аналітичного есе (усна доповідь (до 7 хв), доповнена презентацією).

Практика студента вважається такою, що може бути зарахованою як проведена, за умови повного виконання програми й графіку її проходження і подання звітної документації. Студент (-ка) захищає звіт про проходження практики після своєчасного подання матеріалів про проходження ознайомчої (військової) практики у призначений деканатом день. За недотримання термінів виконання звіту про практику керівник ознайомчої (військової) практики має право зняти зі студента 5 балів оцінювання за кожен день порушення термінів здачі звіту.

У разі невиконання цих умов із поважних причин, студенту, з дозволу декана факультету, надається можливість пройти практику за індивідуальним графіком упродовж поточного року. Непроходження студентом практики без поважних причин тягне в якості наслідків академічну заборгованість, яка ліквідується на загальних підставах.

Підсумки проходження практики обговорюють на засіданнях кафедри політології та національної безпеки, а загальні підсумки практики підбивають на раді факультету політико-інформаційного менеджменту не менше одного разу впродовж навчального року.

Критерії оцінювання:

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЄКТС	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
91-100	A	відмінно
83-90,9	B	добре
76-82,9	C	
68-75,9	D	задовільно
61-67,9	E	
20-60,9	FX	незадовільно
0-19,9	F	

- «Відмінно» – якщо здобувач вищої освіти глибоко у повному обсязі засвоїв увесь програмний матеріал; вичерпно та послідовно, грамотно й логічно його висловлює; у встановлений строк подав всі необхідні документи ознайомчої (військової) практики, що оформлені належним чином; виявляє вміння самостійно узагальнювати та висловлювати матеріал.

- «Добре» – якщо здобувач вищої освіти твердо знає програмний матеріал, грамотно і по суті висловлює його, не допускає важливих неточностей у відповіді на запитання; має незначні зауваження щодо оформлення документів ознайомчої (військової) практики, може правильно застосовувати теоретичні положення та оволодів необхідними навичками при виконанні практичних завдань.
- «Задовільно» – якщо здобувач вищої освіти засвоїв основний матеріал, але не знає окремих подробиць, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу та вагається при виконанні завдань, має зауваження від керівника ознайомчої (військової) практики, під час захисту ознайомчої (військової) практики надав документи ознайомчої (військової) практики з помилками в оформленні.
- «Незадовільно» – якщо здобувач вищої освіти не знає частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, з великими труднощами відповідає на питання під час захисту ознайомчої (військової) практики, не надав всі необхідні документи навчальної практики.

2. ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ З ПРОХОДЖЕННЯ ОЗНАЙОМЧОЇ (ВІЙСЬКОВОЇ) ПРАКТИКИ

Звітна документація з проходження ознайомчої (військової) практики включає у себе загальний звіт по практиці, щоденник із календарним графіком. За умови проходження практики на базі кафедри політології та національної безпеки НаУОА звітна документація доповнюється аналітичним есе, підтвердженням профорієнтаційної роботи. Звітна документація подається на кафедру політології та національної безпеки у 5-денний строк після завершення практики.

Звітна документація виконується українською мовою та оформляється із дотриманням усіх технічних вимог до наукових робіт. Усі матеріали, що додаються згідно з переліком, підшиваються і мають наскрізну нумерацію сторінок. Номери сторінок подають арабськими цифрами без знаку № і розміщують у верхньому правому кутку аркуша. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять.

Текст оформляється на одному боці аркуша білого паперу формату А4 з додержанням таких розмірів полів: верхнє і нижнє – 20 мм, праве – 10 мм, ліве – 30 мм. Роботи друкують через півтора інтервали; 14 шрифт, Times New Roman.

Титульний аркуш звітної документації про виконання програми ознайомчої (військової) практики має єдину форму та реквізити і оформляється за зразком, наведеним у додатку А.

Звіт

Особливе місце серед підсумкової документації займає звіт про проходження ознайомчої (військової) практики, який має містити наступні відомості:

- строки проходження ознайомчої (військової) практики;
- назва підприємства, установи, організації, в яких здобувач вищої освіти проходив ознайомчу (військову) практику;
- зміст робіт, які були виконані здобувачем вищої освіти за період проходження ознайомчої (військової) практики та послідовність їх виконання.

Підготовлений звіт дає можливість зрозуміти, наскільки практикантом (-кою) виконано програму ознайомчої (військової) практики. Звіт має бути стислим та

інформативним. Виклад тексту звіту повинен бути чітким і не допускати різних тлумачень. Зразок оформлення звіту про проходження практики представлено у додатку Б.

Щоденник

Щоденник є основним документом студента (-ки) під час проходження практики і джерелом інформації для написання звіту. Під час практики студент (-ка) повинний (-а) записувати в щоденник ті види роботи, що виконані за день. Після закінчення практики керівник від бази практики пише у щоденнику відгук про проходження практики. Без щоденника практика не зараховується.

За час проходження ознайомчої (військової) практики, здобувач вищої освіти зобов'язаний вести щоденник та відображати у ньому зміст й обсяг виконаної ним роботи щодня відповідно до календарного графіку. Щоденник містить: інформацію про прибуття на практику та вибуття, календарний графік проходження практики, робочі записи під час практики, відгук керівника практики та оцінку роботи студента (-ки) під час практики.

У робочих записах практикант (-ка) здійснює аналіз виконаних завдань за день, аналіз опрацьованого законодавства, описує хід роботи над аналітичним есе, подає рефлексію щодо профорієнтаційної роботи, здійснює самоаналіз захисту есе. Робочі записи під час практики підписує практикант (-ка).

Зразок оформлення щоденника – додаток В.

Календарний графік

Календарний графік здобувач вищої освіти складає відповідно до програми ознайомчої (військової) практики та подає у щоденнику. Календарний графік містить у собі зміст роботи та термін виконання, відповідно до завдань практики. Як правило, у ньому відображаються заплановані заходи на кожен день практики, при цьому частина видів робіт може виконуватися протягом кількох днів.

Зразок оформлення Календарного графіка – додаток В.

Профорієнтаційна робота

Завдання ознайомчої (військової) практики передбачають ознайомлення із специфікою військово-польових зборів; систематизацію, удосконалення базових професійних знань і навичок за майбутньою спеціальністю, здобутих за перший семестр 1 курсу. Одним із способів закріплення і реалізації цих завдань – це підготовка доповіді, яка б містила інформацію про діяльність основних суб'єктів національної безпеки, опис

ключових принципів їх функціонування та закономірностей розвитку. Це завдання орієнтоване на тих студентів, що проходять практику на базі кафедри політології та національної безпеки НаУОА. Воно дозволить студентам навчитися подавати цю інформацію у науково-популярному стилі шляхом спілкування із учнями закладів середньої освіти. Основною темою таких профорієнтаційних зустрічей має бути пояснення специфіки спеціальності «Національна безпека», її затребуваності на ринку праці, важливості національної безпеки країни для побудови сильної самостійної держави. Цей вид роботи допоможе у формуванні комунікативної компетентності практикантів та громадянської позиції школярів. Звітним документом буде відгук, завірений підписом класного керівника / завуча / директора навчального закладу та печаткою.

3. ВИМОГИ ДО АНАЛІТИЧНОГО ЕСЕ ТА ЙОГО ЗАХИСТУ

Суть вищої освіти не тільки у підготовці спеціалістів певної галузі, а й у набутті студентами навиків самоосвіти, вмінь аналізувати процеси і явища незалежно від того, в якій галузі вони будуть працювати – у сфері науки чи виробництва. Одним із основних завдань ознайомчої (військової) практики є підготовка і проведення дослідження та подальше оформлення його результатів у вигляді аналітичного есе. Процес оформлення результатів наукової творчої праці передбачає знання і дотримання певних стандартів. Наукова робота має характеризуватися високим рівнем змісту, відповідною структурою, оформленням.

Протягом перших двох днів практики студенти в електронній формі мають затвердити у керівника практики тему аналітичного есе.

Теми аналітичного есе (за умови проходження практики на базі кафедри політології та національної безпеки НаУОА):

1. Реалізація Президентом України повноважень Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України.
2. Роль Міністерства оборони України у формуванні та забезпеченні національної безпеки України.
3. Роль Державної прикордонної служби України у формуванні та забезпеченні національної безпеки України.
4. Роль Збройних Сил України у формуванні та забезпеченні національної безпеки України.
5. Роль обласних територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки Міністерства оборони України у реалізації основних принципів національної безпеки України.
6. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: права та обов'язки військовослужбовців – теорія і практика.
7. Роль Служби безпеки України у забезпеченні національної безпеки України.
8. Роль Міністерства внутрішніх справ України у формуванні та забезпеченні національної безпеки України.
9. Роль Ради національної безпеки і оборони України у формуванні та забезпеченні національної безпеки України.

10. Законодавча діяльність Верховної Ради України у формуванні основних принципів військової служби громадян.
11. Роль Державної міграційної служби у формуванні та забезпеченні національної безпеки України.
12. Роль Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України у захисті національної безпеки України.
13. Роль розвідувальних органів України у захисті національної безпеки України.
14. Роль Державної служби надзвичайних ситуацій у формуванні та забезпеченні національної безпеки України.
15. Роль Державної служби охорони у формуванні та забезпеченні національної безпеки України.
16. Озброєння та екіпіровка українського солдата: порівняльний аналіз за часів незалежності.
17. Військова служба в Україні: порівняльний аналіз контрактної та призовної форм.

Есе – це твір-міркування, що виражає індивідуальні враження і роздуми з конкретного питання або суспільно значимої проблеми й свідомо не претендує на повноту і вичерпне трактування теми. Головна місія есе – це самостійне бачення студентом проблеми на основі опрацьованого матеріалу та аргументів у відповідності до обраного підходу, стилю тощо. Мета есе – діагностика продуктивної, творчої складової пізнавальної діяльності студента, яка припускає аналіз інформації, його інтерпретацію, побудову міркувань, порівняння фактів, підходів і альтернатив, формулювання висновків, особисту оцінку тощо.

Якість есе залежить від:

- 1) вихідного матеріалу, що буде використаний (прочитана література, власні міркування й накопичений досвід),
- 2) якості обробки наявного вихідного матеріалу (його аргументація, докази),
- 3) аргументації (наскільки точно співвідноситься із піднятими проблемами).

Слід пам'ятати, що основою викладу думок в есе мають бути твердження і відповідні докази. Доказ – сукупність логічних прийомів обґрунтування істинності якого-небудь судження за допомогою інших, пов'язаних суджень. Доказ, або аргументація має спиратися на дані науки й суспільно-історичну практику. Це міркування, що використовує факти, наукові дані й переконує нас в істинності того, про що йде мова. Структура доказу:

теза (положення (судження), яке потрібно довести), аргументи (категорії, якими користуються при доказі істинності тези), висновки (думка, заснована на аналізі фактів) або оцінювальні судження (думки, засновані переважно на наших переконаннях, віруваннях або поглядах, які виражаються у емоційно-експресивній формі).

Структура аналітичного есе: титульний аркуш (див. Додаток Д); зміст; вступ; основна частина (теоретичні основи обраної проблеми і виклад основного питання) (розвиток аргументації та аналізу, їх обґрунтування, при потребі використовуються графіки, діаграми, таблиці); висновки (узагальнення); список використаних джерел та літератури; при потребі додатки.

Зміст подають після титульної сторінки. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх структурних частин роботи, зокрема вступу, розділів, підрозділів (якщо вони мають заголовки), висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків.

У вступі:

- здійснюється постановка проблеми;
- визначаються мета і завдання, гіпотеза, об'єкт, предмет дослідження;
- розглядаються методи, за допомогою яких проводилось дослідження;
- аналізується стан дослідження проблеми в науковій літературі;
- розкривається структура роботи.

Наукова проблема – це сукупність нових діалектично складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням або прикладним методам у науці і потребують вирішення за допомогою наукових досліджень.

Під час вибору та обґрунтування проблеми дослідження необхідно враховувати наступне:

- суперечливість проблеми (потрібно чітко визначити, що саме з уже дослідженого має цінність для нового, а що підлягає оновленню, зміні, спростуванню, запереченню);
- істинність проблеми (необхідно обґрунтувати, чи справді питання, які підлягають вивченню, є невідомими для науки, чи відповідає істині основне трактування визначеної проблеми, чи справді ця проблема є цінною для теорії і практики);
- місце досліджуваної проблеми в науці (не можна припускати перебільшення ролі того чи іншого питання у наявній теорії наукового знання);

- виокремлення головного напряму дослідження (у будь-якому дослідженні має бути провідна ідея, що є стрижнем авторської концепції).

Мета дослідження – це очікуваний кінцевий результат; це уявне передбачення кінцевого результату науково-дослідної роботи, тобто те, для чого вивчається предмет дослідження.

Загальна мета конкретизується у дослідницьких завданнях, сукупність яких дає уявлення про те, що слід зробити для її досягнення. Завдання дослідження – це сукупність конкретних цільових установок, які спрямовані на аналіз і вирішення проблеми. Вони розкривають зміст предмета дослідження, визначають засоби досягнення поставленої мети і мають узгоджуватися з гіпотезами.

Наукова гіпотеза – це теоретично обґрунтоване припущення стосовно результату вирішення визначеної проблеми, спрямоване на пояснення явищ; своєрідний прогноз очікуваного рішення дослідного завдання, який здійснюється перед початком самого дослідження. За структурою гіпотеза може складатись з двох елементів: передбачення і припущення. Передбачення – це визначення нового стану або процесу існування предмету дослідження, а припущення – це умови і засоби, виконання та урахування яких призводить до переходу предмета дослідження у цей стан.

Гіпотеза – припущення, при якому на основі низки фактів робиться висновок про існування об'єкта, зв'язку або причини явища, причому цей висновок не можна вважати цілком доведеним. Наукові гіпотези можуть бути сформульовані тільки у результаті попереднього аналізу досліджуваного об'єкта, звернення до наявних наукових даних.

Об'єкт дослідження являє собою знання, що породжує проблемну ситуацію, об'єднане в певному понятті або системі понять, і визначається як сфера наукових пошуків дослідження. Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. Це те, що явно чи неявно містить протиріччя і породжує проблемну ситуацію, на яку спрямований процес пізнання.

Предмет дослідження – сукупність елементів, суттєвих зв'язків та відносин, у якій виокремлюється проблема, що потребує розв'язання (те, що вивчається). Предмет дослідження міститься у межах об'єкта. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт. Предмет дослідження відповідає на запитання: «Що вивчається?».

Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Науковий метод – це спосіб пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку та розвитку, спосіб досягнення поставленої мети і завдань дослідження і відповідає на запитання: «Як пізнавати?». Це система розумових і (або) практичних операцій (процедур), які націлені на

розв'язання певних пізнавальних завдань з урахуванням певної пізнавальної мети. Вибір методів залежить від мети і завдань дослідження, специфіки предмета пізнання та інформаційного забезпечення. Використовуємо загальнонаукові методи та методи конкретної науки. До загальнонаукових методів, що використовують на теоретичному рівні пізнання, належать аналогія, порівняння, формалізація, абстрагування, узагальнення, аналіз і синтез, індукція та дедукція, метод моделювання, ідеалізації та ін. До методів емпіричного рівня належать: опитування, спостереження, опис, вимірювання, експеримент тощо.

Стан дослідження проблеми в науковій літературі – це аналіз рівня розробленості теми у вітчизняній та зарубіжній літературі (4-7 найбільш цінних, актуальних робіт). Передбачає виділення дискусійних питань й невирішених проблем. Закінчити огляд треба коротким висновком про ступінь висвітлення у літературі основних аспектів теми.

Рекомендований обсяг вступу – 1,5-3 сторінки.

Основна частина роботи поділяється на 2-4 розділи, у яких викладають зміст теми дослідження. Усі розділи та параграфи повинні бути логічно пов'язані між собою. У кожному розділі повинна бути завершеність змісту, головна ідея, а також тези, підтвержені фактами, думками різних авторів, результатами анкетування, експерименту, аналітичних даних практичного досвіду тощо. До кожного розділу роботи необхідно зробити висновки.

Виклад матеріалу може містити збір і узагальнення фактів (констатація); пояснення зовнішніх взаємозв'язків явищ (інтерпретація); пояснення суті явищ, їх внутрішніх взаємозв'язків і протиріч (побудови моделей); прогнозування процесів і явищ; встановлення можливих форм і напрямів практичного використання отриманих знань.

Орієнтована структура основної частини може бути такою:

1. Конституційно-правовий статус установи, органу, організації.
2. Основні принципи та напрямки діяльності у сфері національної безпеки.
3. Функції та форми їх здійснення, повноваження установи, органу, організації.
4. Основні методи реагування на виклики і загрози у сфері національної безпеки.
5. Перспективи розвитку установи, органу, організації.

Логічним завершенням роботи є **висновки**. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень. Важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. Основна вимога до заключної частини – не

повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах. У висновках слід зробити наукове узагальнення дослідження, показати унікальність власних пошуків. Обсяг заключної частини – 2-3 сторінки.

Список використаних джерел та літератури відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою. Список має містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, слід дотримуватися вимог державного стандарту. Кожний бібліографічний запис треба починати з нового рядка, літературу слід розташовувати в алфавітному порядку авторів та назв праць, спочатку видання кирилицею, потім – латиницею. Бібліографічні записи в «Списку...» повинні мати порядкову нумерацію. У тексті роботи слід давати у квадратних дужках посилання на номери списку. Номер сторінки ставлять через кому після номера праці.

Список використаних джерел показує як автор опрацював наукову літературу, якими джерелами наукової інформації користувався (-лася). Основні джерела наукової інформації: навчальна література (підручники, навчальні посібники, навчально-методична література), монографія (наукова праця, присвячена глибокому викладу матеріалу в конкретній, зазвичай вузькій галузі науки), збірник (видання, яке складається з окремих робіт різних авторів, присвячених одному напрямку, але з різних його галузей), надруковані документи (дисертації, звіти про науково-дослідну роботу, окремі праці), періодичні видання (журнали, газети, бюлетені та інші видання), спеціальні випуски технічних видань (документи інформаційного, рекламного плану, аналітичні, статистичні дані з проблеми, наприклад, типові положення, методичні розробки), патентно-ліцензійні видання (патентні бюлетені), стандарти (нормативно-технічні документи щодо єдиних вимог до продукції, її розробки, виробництва та застосування, що затверджені компетентними органами) тощо.

Для проведення наукових досліджень важливо якісно провести пошук наукової інформації. При пошуку інформації слід дотримуватись таких принципів її формування: актуальність інформації; її достовірність; інформаційна єдність; релевантність даних. Необхідно чітко визначити коло питань, що будуть вивчатись. Хронологічні межі пошуку необхідної літератури мають обмежуватися п'ятьма останніми роками. Вивчення літератури з обраної теми слід починати із загальних робіт, щоб мати уявлення щодо основних питань, близьких до теми дослідження, а потім вести пошук нових видань спеціальної літератури. Відібрана література підлягає обробці і передбачає різні види

запису (план, виписки, тези, анотації, конспект і т. п.). План – це «скелет» тексту, він компактно відображає послідовність викладу матеріалу. Виписки – це опис найбільш важливого місця літературного джерела. Тези дозволяють узагальнити опрацьований матеріал, виразити його суть у коротких формулюваннях. Анотації допомагають орієнтуватись у великій кількості літературних джерел на дану тему, а також при підготовці огляду літератури. Обсяг анотації – декілька ключових речень. Конспект – це послідовна (відповідно до тексту літературного джерела) фіксація інформації, відібраної та обміркованої у процесі читання наукової літератури. Особливою формою фактичного матеріалу є цитати – це дослівний уривок твору, чийсь вислів, що органічно вписується у текст наукової роботи як підтвердження чи заперечення певної думки. При цитуванні слід дотримуватись таких правил: текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться у тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання; використання цитат має бути оптимальними, тобто визначатись потребою наукової теми; слід точно зазначити джерело цитування; при непрямому цитуванні (переказі думки), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, конкретним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело.

Список використаних джерел та літератури оформляється відповідно до правил бібліографічного опису. Бібліографічний опис – це сукупність відомостей про друковане видання або інший документ (звіт про науково-дослідну роботу, дисертацію, неопубліковані переклади наукової літератури та ін.), що дають можливість ідентифікувати документ, а також дістати уявлення про його зміст, призначення, обсяг, довідковий апарат тощо.

Бібліографічний опис здійснюється за спеціальними правилами, установленими державним стандартом (Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015, набув чинності 01.07.2016 р.). Бібліографічний опис друкованих творів складається із обов'язкових і факультативних елементів, які передбачають послідовність запису реквізитів. Обов'язкові елементи: основний заголовок, відомості про авторів (індивідуальних, колективних), місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок. Факультативні елементи такі: відомості про ілюстрації, міжнародний стандартний номер серійних видань (ISSN), міжнародний стандартний номер книги (ISBN), палітурка, ціна, тираж та ін. Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні, наводиться лише з включенням обов'язкових елементів.

Завершуючи написання роботи, слід систематизувати ілюстративний матеріал.

Ілюстрації можна подавати у тексті або оформляти у вигляді додатків. **Додатки** оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, Є, Ї, О, Ч, Ъ, наприклад, додаток А, додаток Б тощо.

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею. Назву і слово «Таблиця» розміщують в правому верхньому куті з зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу, порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: Таблиця 1.2 (друга таблиця першого розділу). При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «таблиця» і її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження таблиці» і вказують її номер. Таблицю розміщують після першого згадування про неї у тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Ілюстрації. Ілюструють роботи за ретельно продуманим тематичним планом, який допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. Підпис під ілюстрацією звичайно має три основні елементи: найменування графічного сюжету позначається скороченим словом «рис.»; порядковий номер ілюстрації (наприклад, рис. 2.4); тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного. Основними видами ілюстративного матеріалу є: схема, фотографія, діаграма і графік. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках «(рис. 3.1)» або звороту типу: «...як це видно з рис. 3.1», або «...як це показано на рис. 3.1».

Технічні вимоги до есе.

Рекомендований обсяг аналітичного есе близько 20-30 друкованих аркушів, без урахування списку літератури і додатків.

Заголовки структурних частин аналітичного есе: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ»,

«ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ» друкують великими літерами симетрично до тексту (шрифт Times New Roman, 14 пт). Вступ, кожний розділ, висновки і список використаних джерел починають із нової сторінки, а наступний підрозділ – одразу після закінчення попереднього.

Розділи, підрозділи нумерують арабськими цифрами. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ 1», після номера крапки не ставлять, потім із нового рядка великими літерами по центру друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.1.» (перший підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку заголовок підрозділу. Заголовки підрозділів друкують малими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапки в кінці назви заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Відстань між заголовком розділу та заголовком підрозділу, між заголовком підрозділу та текстом, між текстом попереднього підрозділу та назвою наступного підрозділу повинна становити 1 порожній рядок у 1,5 інтервалу. Не допускається розміщення назви розділу чи підрозділу в нижній частині сторінки, якщо далі подається лише рядок тексту.

Захист есе

Практикант (-ка) захищає свій звіт про проходження ознайомчої (військової) практики та його підсумки після своєчасного подання матеріалів про проходження ознайомчої (військової) практики у призначений деканатом день. Процедура захисту включає: доповідь студента; запитання до автора; відповіді студента на запитання; оголошення оцінки.

Доповідь слід підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому доцільно висвітлити такі важливі питання (за умови завдання практики – написання есе): постановка проблеми дослідження; мета, завдання, предмет дослідження, гіпотези; що вдалося встановити, виявити, довести; якими методами це досягнуто; з якими труднощами довелося зіткнутися у процесі дослідження, які положення не знайшли підтвердження.

Рекомендації щодо створення і оформлення мультимедійної презентації

Для створення презентацій використовуються різні програми, найчастіше Microsoft Office Power Point. Мультимедійна презентація – це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, діаграми та графіки, слайд-шоу, звукове оформлення і

дикторський супровід, відеофрагменти й анімацію, тривимірну графіку. Основною відмінністю презентацій є насиченість змістом та інтерактивність.

Правила оформлення презентацій відштовхуються від психофізіологічних особливостей сприйняття людиною інформації. Спочатку слід ретельно спланувати презентацію: визначитися з темою та тим, який ілюстративний матеріал знадобиться; яка інформація пропонуватиметься на кожному слайді; якими шрифтами послуговуватиметеся тощо. У презентації обов'язково оформлюють титульний та завершальний слайди. На титульному слайді зазвичай вказують тему презентації та її автора, навчальний заклад, місто. Кількість слайдів у презентації залежить від мети. Презентація не повинна бути монотонною і громіздкою.

Оформлення текстової інформації на слайді: бажано використовувати єдиний стиль шрифту для всієї презентації. Найдрібніший для тексту презентації – шрифт 22 кеглю. Не слід заповнювати слайд значним об'ємом інформації. Один слайд — одна теза (факт, думка, твердження). Створюючи тексти на слайдах, потрібно:

- використовувати короткі слова та будувати прості речення;
- рядок має містити 6–8 слів;
- усього на слайді має бути не більше 6–8 рядків;
- загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- дієслова мають бути в одній часовій формі.

Текст у презентації має бути простим, лаконічним, таким, що нагадує тези. Можна використовувати можливості комп'ютерної анімації. Проте анімація не повинна бути нав'язливою.

При розташуванні тексту та зображень (малюнків, схем, діаграм тощо) зазвичай керуються метою презентації:

- якщо ту саму інформацію можна передати і за допомогою тексту, і за допомогою зображення, то слід надати перевагу зображенню й додати до нього короткі субтитри;
- якщо зображення ілюструє текст, його потрібно розташувати або під текстом, який ілюструється, або ліворуч від нього;
- якщо зображення несе самостійну інформацію, то напис до нього створюють лише тоді, коли є потреба розкрити сенс зорового ряду.

Співвідношення текст – картинка повинно бути 2:3, тобто тексту має бути менше, ніж картинок.

Фон слайдів є елементом заднього (другого) плану. Він має виділяти, підкреслювати інформацію слайда, але не закривати її. Використання різних фонів на слайдах у рамках однієї презентації не створює відчуття єдності, зв'язності, стильності інформації.

Поєднання двох кольорів – кольору тексту та кольору фону – істотно впливає на глядача: деякі пари кольорів не тільки стомлюють зір, але й можуть призвести до стресу. Наприклад, можна обрати фон і колір в одній гамі, тільки зробити фон максимально світлим, а шрифт – темним.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ДО ОПРАЦЮВАННЯ ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Лебедюк В., Мацієвський Ю. Вступ до політичних досліджень: навчальний посібник. Острог, 2015. 162 с.
2. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України: підручник для студ. вищих навч. закл. К., 2009. 270 с.
3. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Мангейм, Дж.Б. Политология. Методы исследования. Москва, 1997. 544 с.
5. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про стратегію національної безпеки України» від 26.05.2015 № 287/2015 Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text>.

Допоміжна

1. Гончаренко А., Джангужин Р., Лисицын Э. Гражданский контроль и система национальной безопасности // Зеркало недели. 2002. 14 сент. С. 12.
2. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Засади національної безпеки України: Підручник. К., 2009. 272 с.
3. Горбулін В., Литвиненко О. Національна безпека України: актуальні виклики адекватні відповіді // «Дзеркало тижня». 2009. № 11 (739) 28 березня – 4 квітня.
4. Данільян О. Г. Національна безпека України: сутність, структура та напрямки реалізації. Харків, 2002. 285 с.
5. Дзьобань О. П. Національна безпека в умовах соціальних трансформацій (методологія дослідження та забезпечення): Монографія. Харків, 2006. 440 с.
6. Закон України «Про доступ до публічної інформації» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
7. Крутов В.В., Пилипчук В.Г. Становлення і розвиток недержавних суб'єктів сектору безпеки України (система безпеки підприємництва). К., 2011. 85 с.
8. Леонов В. М. Збройні сили України як складова сектору безпеки і оборони держави // Юридичний науковий електронний журнал. № 4. 2017. С. 94-97.
9. Ліпкан В. А. Національна безпека України. Навчальний посібник. К., 2009. 576 с.

10. Ліпкан В.А. Національна безпека України: навч. посібник. К., 2009. 574 с.
11. Матюхіна Н.П. Приватний сектор безпеки: нові реалії сучасного простору безпеки України URL:
http://dspace.nulau.edu.ua:8088/bitstream/123456789/2078/1/Matyxina_7_11.pdf
12. Напрями реформування спецслужб України URL:
<http://mediarnbo.org/2016/01/25/napryami-reformuvannya-spetssluzhb-ukrayini-chi-vidpovidaye-yevropeyska-interpretatsiya-realnim-potrebam-zabezpechennya-natsionalnoyi-bezpeki/>
13. Нижник Н.Р., Ситник Г.П., Білоус В.Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): Навч. посіб. для вищих навч. закладів К., 2000. 304 с.
14. Петков В. П. Адміністративно-правовий механізм забезпечення безпеки особи: навч. посіб. К., 2011. 152 с.
15. Поляков С. Ю. Функції й принципи організації та функціонування Збройних сил України // Питання адміністративного і фінансового права. № 122. 2013. С. 85-96.
16. Уривалкін О.М. Таємниці розвідок. Діяльність таємних служб на території України. К., 2007. 345 с.

VII. Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Законодавство України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
<https://www.dsns.gov.ua/ua/Zakonodavstvo.html>
2. Каталог авторефератів НБУ
http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe

ДОДАТКИ

Зразок титульної сторінки звітної документації

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Факультет політико-інформаційного менеджменту
Кафедра політології та національної безпеки

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
про виконання програми ознайомчої (військової) практики
студента (-ки) I курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»

(прізвище, ім'я, по-батькові)

База практики:

Керівник практики:

Острог, 2021

Аналіз недоліків у проходженні практики: _____

Пропозиції щодо поліпшення практики: _____

(підпис студента-практиканта)

Зразок оформлення щоденника

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Факультет політико-інформаційного менеджменту
Кафедра політології та національної безпеки

ЩОДЕННИК ОЗНАЙОМЧОЇ (ВІЙСЬКОВОЇ) ПРАКТИКИ

студента (-ки) I курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Національна безпека
(за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Острог, 2021

Практикант (-ка) _____ прибув (-ла) до
(прізвище, ім'я, по батькові)
_____ для проходження
(назва бази практики)
ознайомчої (військової) практики «___» _____ 2021 р., вибув (-ла) «___»
_____ 2021 р.

Керівник практики

(підпис)

(ініціали, прізвище)

**Календарний графік
проходження ознайомчої (військової) практики**

<i>№ з/п</i>	<i>Зміст роботи</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Відмітка про виконання</i>
1.			
2.			

Студент-практикант (-ка)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Керівник практики:

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Робочі записи під час практики

Студент-практикант (-ка)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

**Відгук та оцінка роботи студента (-ки)
від керівника практики**

Керівники практики:

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Оцінка:
за національною шкалою _____

кількість балів за 100-бальною шкалою _____
(цифрами і літерами)

ЄКТС _____

Керівники практики:

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 2021 року

Зразок титульної сторінки аналітичного есе

**Національний університет «Острозька академія»
Кафедра політології та національної безпеки**

АНАЛІТИЧНЕ ЕСЕ

на тему:

студента (-ки) I курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Національна безпека
(за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)

(ініціали, прізвище)

Керівник:

(ініціали, прізвище)

Острог, 2021